

โรคระเบิดอารมณ์

INTERMITTENT EXPLOSIVE DISORDER

นายแพทย์ทวีศักดิ์ ลีรัตนเรชา ... จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น

โรคระเบิดอารมณ์ (Intermittent Explosive Disorder: IED) เป็นความผิดปกติทางจิตใจที่มีลักษณะเฉพาะคือ การเกิดอารมณ์โกรธรุนแรง และไม่สามารถควบคุมความโกรธได้อย่างเหมาะสม มีลักษณะการระเบิดอารมณ์ซ้ำๆ ที่แสดงถึงความล้มเหลวในการอดทนต่อแรงกระตุ้น โดยมีทั้งลักษณะการก้าวร้าวทางวาจา หรือการก้าวร้าวทางกาย มักเกิดขึ้นบ่อยครั้ง

อาการและอาการแสดง

อาการเฉพาะของโรคระเบิดอารมณ์ ได้แก่

- การระเบิดโกรธอย่างทันทีทันใดโดยไม่มีเหตุผลชัดเจน หรือไม่สมเหตุสมผล
- การแสดงออกด้านคำพูดก้าวร้าว เช่น การตะโกน ใช้คำหยาบคาย พุดจาโผงผาง โต้เถียงอย่างดุเดือด
- การใช้ความรุนแรงทางกาย เช่น ผลัก ตบ ชก ต่อย หรือทำลายทรัพย์สิน
- ไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า และไม่ได้มุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายบางอย่าง
- อาจมีอาการทางกายร่วมด้วย เช่น ใจเต้นเร็ว มือสั่น รู้สึกตึงเครียด
- อาจมีความรู้สึกผิดหรือเสียใจหลังจากระเบิดอารมณ์

อาการเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างที่พบเห็นได้ แต่ไม่สามารถสรุปว่าเป็นหรือไม่เป็นโรคนี้จากการได้ยินได้ฟังมา หรือจากการอ่านบทความ อ่านเกณฑ์การวินิจฉัยเท่านั้น จำเป็นต้องยืนยันการวินิจฉัยจากจิตแพทย์ หรือจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นโดยตรง ซึ่งต้องมีการตรวจประเมินอย่างรอบด้าน

เกณฑ์การวินิจฉัย

เกณฑ์การวินิจฉัยโรคระเบิดอารมณ์ (Intermittent Explosive Disorder: IED) ตามคู่มือการวินิจฉัยโรคทางจิตเวชฉบับล่าสุด DSM-5-TR ของสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ดังนี้

- A. พฤติกรรมระเบิดอารมณ์ซ้ำๆ ซึ่งแสดงถึงความล้มเหลวในการควบคุมแรงกระตุ้น ซึ่งแสดงออกโดยอาการใดอาการหนึ่งต่อไปนี้
  1. ความก้าวร้าวทางวาจา (เช่น การอาละวาด การด่าทอ การโต้เถียง หรือการทะเลาะวิวาทด้วยวาจา) หรือความก้าวร้าวทางร่างกายต่อทรัพย์สิน สัตว์ หรือบุคคลอื่น ซึ่งเกิดขึ้นโดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นระยะเวลา 3 เดือน โดยความก้าวร้าวทางร่างกายดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือการทำลายทรัพย์สิน และไม่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายต่อสัตว์หรือบุคคลอื่น

2. พฤติกรรมระเบิดอารมณ์ซ้ำๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายหรือการทำลายทรัพย์สิน และ/หรือการทำร้ายร่างกายที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บทางร่างกายต่อสัตว์หรือบุคคลอื่น ซึ่งเกิดขึ้น 3 ครั้ง ภายในระยะเวลา 12 เดือน
- B. ความรุนแรงของความก้าวร้าวที่แสดงออกระหว่างการระเบิดอารมณ์ซ้ำๆ นั้นไม่สมดุลง่ายมากกับสิ่งเร้าหรือปัจจัยกระตุ้นทางจิตสังคมใดๆ ที่กระตุ้นให้เกิด (เกินกว่าที่ควรจะเป็น)
- C. การระเบิดอารมณ์ก้าวร้าวที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า (เป็นการกระทำโดยหุนหันพลันแล่นและ/หรือเกิดจากความโกรธ) และไม่ได้มุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายที่เป็นรูปธรรม (เช่น เงิน อำนาจ การช่มชู้)
- D. การระเบิดอารมณ์ก้าวร้าวที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานอย่างมากต่อบุคคล หรือความบกพร่องในการทำงานหรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือเกี่ยวข้องกับผลกระทบทางการเงินหรือทางกฎหมาย
- E. มีอายุอย่างน้อย 6 ปี (หรือระดับพัฒนาการเทียบเท่า)
- F. การระเบิดอารมณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ไม่สามารถอธิบายได้ดีกว่าด้วยความผิดปกติทางจิตอื่นๆ (เช่น โรคซึมเศร้า โรคไบโพลาร์ โรคอารมณ์แปรปรวน โรคจิต โรคบุคลิกภาพต่อต้านสังคม โรคบุคลิกภาพแบบก้ำกึ่ง) และไม่สามารถระบุสาเหตุได้จากภาวะทางการแพทย์อื่นๆ (เช่น การบาดเจ็บที่ศีรษะ โรคอัลไซเมอร์) หรือผลทางสรีรวิทยาของสาร (เช่น ยาเสพติด) สำหรับเด็กอายุ 6-18 ปี พฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของความผิดปกติในการปรับตัวไม่ควรนำมาพิจารณาในการวินิจฉัยนี้

หมายเหตุ: การวินิจฉัยนี้สามารถทำได้ร่วมกับการวินิจฉัยโรคสมาธิสั้น (ADHD) โรคพฤติกรรมผิดปกติ (CD) โรคต่อต้าน (ODD) หรือโรคออทิสติก (ASD) เมื่อการระเบิดอารมณ์เกิดขึ้นซ้ำๆ เกินกว่าที่มักพบในโรคเหล่านี้ และควรได้รับการรักษาอย่างเจาะจง

ข้อมูลระบาดวิทยา

งานศึกษาวิจัยระดับนานาชาติพบว่า โรคระเบิดอารมณ์ (IED) มีอัตราความชุกตลอดช่วงชีวิต (lifetime prevalence) เฉลี่ยทั่วโลกประมาณ ร้อยละ 0.8 โดยพบว่าในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงมีอัตราความชุกสูงกว่ากลุ่มประเทศรายได้ต่ำถึงปานกลาง

ในสหรัฐอเมริกาพบอัตราความชุกตลอดช่วงชีวิต ประมาณร้อยละ 2.7 และอัตราความชุกในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา ประมาณร้อยละ 1.5

ในประเทศไทยยังไม่มีข้อมูลความชุกของโรคระเบิดอารมณ์โดยตรง แต่มีการศึกษาความชุกของภาวะผิดปกติทางพฤติกรรมที่ใกล้เคียง เช่น โรคต่อต้าน (Oppositional Defiant Disorder; ODD) ซึ่งพบในเด็กไทย ประมาณร้อยละ 3.1

จากข้อมูลระบาดวิทยา พบว่า อายุเฉลี่ยอยู่ที่ 17 ปี ซึ่งพบส่วนใหญ่ในช่วงอายุ 13-23 ปี มีความเสี่ยงสูงในเพศชายอายุน้อย หย่าร้างหรือแยกทาง ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เช่น ว่างาน และมีการศึกษาต่ำ โรคร่วมที่พบบ่อยที่สุด คือพบร่วมกับการติ่มแอลกอฮอล์ และภาวะซึมเศร้า

สาเหตุ

สาเหตุของโรคระเบิดอารมณ์ (IED) ยังไม่มีข้อสรุปแน่ชัด แต่มีปัจจัยเสี่ยงและความเกี่ยวข้องหลายประการ เช่น

1. ปัจจัยทางพันธุกรรม: มีความสัมพันธ์กับประวัติครอบครัวที่มีพฤติกรรมคล้ายกันถึง ร้อยละ 72
2. ปัจจัยสิ่งแวดล้อม: เช่น การเติบโตในครอบครัวที่มีพฤติกรรมรุนแรงหรือประสบประสบการณ์ความรุนแรงในวัยเด็ก
3. สมองและสารสื่อประสาท: พบว่าเกี่ยวข้องกับสมองส่วน amygdala และ orbitofrontal cortex และมักมีระดับสารเซโรโทนิน (serotonin) ต่ำ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการควบคุมอารมณ์
4. ภาวะทางจิตเวชร่วมด้วย เช่น โรคสมาธิสั้น (ADHD) บุคลิกภาพต่อต้านสังคม โรคซึมเศร้า (MDD) หรือการใช้สารเสพติด

แนวทางการดูแลรักษา

การดูแลรักษาโรคระเบิดอารมณ์ (IED) มักใช้การบำบัดแบบผสมผสาน ประกอบด้วย

1. การทำจิตบำบัด โดยเฉพาะ Cognitive Behavioral Therapy (CBT) ซึ่งช่วยให้ผู้ป่วยเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ และจัดการกับแรงกระตุ้นอย่างเหมาะสม
2. การรักษาด้วยยา มียาหลายกลุ่มที่นำมาใช้ เช่น ยาด้านซึมเศร้า ยาปรับระดับอารมณ์ หรือยาทางจิตเวชอื่นๆ แล้วแต่กรณี
3. การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เช่น การจัดการความเครียด การนอนหลับอย่างเพียงพอ การออกกำลังกาย และการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

American Psychiatric Association. (2022). Intermittent Explosive Disorder. In: **Diagnostic and statistical manual of mental disorders 5th ed, text revision (DSM-5-TR)**. Washington, DC: American Psychiatric Publishing; pp. 527-30.

Liu, F. & Yin, X. (2024). Psychological and pharmacological treatments of intermittent explosive disorder: a meta-analysis protocol. **BMJ Open**. 14(8): e083896.

Mayo Clinic. (2024). **Intermittent explosive disorder – Diagnosis and treatment**. from <https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/intermittent-explosive-disorder/diagnosis-treatment/drc-20373926>

Paliakkara, J., Ellenberg, S., Ursino, A., Smith, A. A., Evans, J., Strayhorn, J., et al. (2025). A systematic review of the etiology and neurobiology of intermittent explosive disorder. **Psychiatry Res**. 347: 116410.

Phetrak, A., & Rerkpattanapipat, T. (2020). Prevalence of ADHD and ODD: A National Survey in Thailand. **Journal of Mental Health and Human Behavior**, 25(2): 1-9.

Scott, K. M., Lim, C. C., Hwang, I., Adamowski, T., Al-Hamzawi, A., Bromet, E., et al. (2016). The cross-national epidemiology of DSM-IV intermittent explosive disorder. **Psychol Med**. 46(15): 3161-72.

WebMD. (2024). **Intermittent Explosive Disorder: Causes, Symptoms & Treatment**. from <https://www.webmd.com/mental-health/what-is-intermittent-explosive-disorder>

บทความทั้งหมดยินดีให้นำไป เผยแพร่เพื่อความรู้ได้ โดยกรุณาอ้างอิงแหล่งที่มา

ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา. (2568). โรคระเบิดอารมณ์. จาก <https://www.happyhomeclinic.com/sp22-ied.html>

(บทความต้นฉบับ: สิงหาคม 2568)